

**Briuselis, 2025 m. liepos 1 d.
(OR. en)**

10975/25

**ECOFIN 905
UEM 359
SOC 472
EMPL 329
COMPET 653
ENV 622
EDUC 296
ENER 320
JAI 940
GENDER 149
JEUN 180
SAN 406
ECB
*EIB***

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	TARYBOS REKOMENDACIJA dėl Lietuvos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

Delegacijoms pridedamas pirmiau nurodytas Komisijos pasiūlymu COM(2025) 215 final grindžiamas Tarybos rekomendacijos projektas, kurį peržiūrėjo ir dėl kurio susitarė įvairūs Tarybos komitetai ir kurio galutinę redakciją parengė Ekonomikos ir finansų komitetas.

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Lietuvos ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97¹, ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadą,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

¹ OL L 2024/1263, 2024 4 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>.

kadangi:

Bendrosios nuostatos

- (1) Reglamente (ES) 2024/1263, kuris įsigaliojo 2024 m. balandžio 30 d., nurodyti ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti patikimus bei tvarius viešuosius finansus, tvarų ir integracinį ekonomikos augimą ir atsparumą pasitelkiant reformas bei investicijas ir neleisti susidaryti perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Reglamente nustatyta, kad Taryba ir Komisija, vadovaudamosi SESV nustatytais tikslais ir reikalavimais, Europos semestro kontekste vykdo daugiašalę priežiūrą. Europos semestro veikla apima visų pirma konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų rengimą ir įgyvendinimo priežiūrą. Be to, tuo reglamentu valstybės narės skatinamos priimti atsakomybę už fiskalinę politiką ir jame akcentuojamas vidutinės trukmės laikotarpis, taip pat veiksmingesnis bei nuoseklesnis vykdymo užtikrinimas. Kiekviena valstybė narė privalo Tarybai ir Komisijai pateikti nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio (priklausomai nuo nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės, 4 arba 5 metų) fiskalinį struktūrinį planą, kuriame išdėstomi jos fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai. Tame plane nustatytas gryųjų išlaidų² planas turi atitikti reglamento reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus bendroji skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama ne vėliau kaip iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, t. y. mažesnė nei 60 % bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas ir nesiektų Sutartyje nustatytos 3 % BVP pamatinės vertės ir (arba) toks išliktų. Koregavimo laikotarpis gali būti pratęsiamas ne daugiau kaip trejais metais, jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal reglamente nustatytus kriterijus.

² Grynosios išlaidos, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punkte: grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus: i) palūkanų išlaidas; ii) diskrecines pajamų priemones; iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų; iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui; v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartinės bei kitas laikinąsias priemones;

- (2) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241³, kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – EGADP). Pagal EGADP valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. teikiama Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro prioritetus EGADP prisideda prie ekonomikos bei socialinio atsigavimo, kartu skatindama tvarias reformas ir investicijas, kuriomis visų pirma remiama valstybių narių žaliaji ir skaitmeninė pertvarkos ir didinamas jų ekonomikos atsparumas. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, didinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;
- (3) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435⁴ („REPowerEU“ reglamentu) siekiama laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padeda užtikrinti Sąjungos energetinį saugumą ir įvairinti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą;

³ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

⁴ 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj>).

- (4) 2021 m. gegužės 14 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Lietuva Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal to reglamento 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi V priede pateiktomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, veiksmingumą, efektyvumą ir darną. 2021 m. liepos 28 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą, kuriuo patvirtinamas Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimas⁵; 2023 m. lapkričio 9 d. pagal 18 straipsnio 2 dalį tas sprendimas buvo iš dalies pakeistas, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius „REPowerEU“⁶. Finansinio įnašo išmokėjimas priklauso nuo pagal 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Lietuva patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir galutines reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tam tikros reformos ar investicijos tarpinės ir galutinės reikšmės pasiektos patenkinamai, turi būti neregresuojama ankstesnių tos pačios reformos ar investicijos reikšmių atžvilgiu;
- (5) [data (OL: kaip datą prašom įrašyti 2025 m. liepos 8 d.)] Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria pritariama Lietuvos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui⁷. Planas pateiktas pagal Reglamento (ES) 2024/1263 11 straipsnį ir 36 straipsnio 1 dalies a punktą ir apima laikotarpį nuo 2025 m. iki 2029 m., o jame pateiktas fiskalinis koregavimas paskirstytas per ketverius metus;

⁵ 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (dok. ST 10477/2021).

⁶ 2023 m. lapkričio 23 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 28 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (dok. ST 14637/2023).

⁷ [data (OL: kaip datą prašom įrašyti 2025 m. liepos 8 d.)] Tarybos rekomendacija, kuria pritariama Lietuvos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui, OL ... [OL: šioje išnašoje prašom įrašyti dokumente ST 10340/25 išdėstytos Tarybos rekomendacijos nuorodą ir priėmimo datą].

- (6) 2024 m. lapkričio 26 d. Komisija priėmė nuomonę dėl Lietuvos 2025 m. biudžeto plano projekto. Tą pačią dieną Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė 2025 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Lietuva nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2025 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Taryba Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos⁸ priėmė 2025 m. gegužės 13 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2025 m. kovo 10 d.;

⁸ 2025 m. gegužės 13 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2025/2782, 2025 5 22, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj>).

- (7) 2025 m. sausio 29 d. Komisija paskelbė konkurencingumo kelrodį – strateginę programą, kuria siekiama per ateinančius penkerius metus padidinti ES konkurencingumą pasaulyje. Joje nustatytos trys tvariam ekonomikos augimui būtinos transformacijos: i) inovacijos; ii) priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas ir konkurencingumas ir iii) saugumas. Kad būtų panaikintas atotrūkis inovacijų srityje, ES siekia skatinti pramonės inovacijas, remti startuolių augimą įgyvendindama tokias iniciatyvas kaip ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija ir skatinti tokių pažangių technologijų kaip dirbtinis intelektas ir kvantinė kompiuterija diegimą. Siekdama žalesnės ekonomikos, Komisija parengė išsamų Įperkamos energijos veiksmų planą ir nustatė švarios pramonės kursą, kuriais užtikrinama, kad perėjimas prie švarios energijos išliktų ekonomiškai efektyvus, palankus konkurencingumui, visų pirma intensyviai energiją vartojančiuose sektoriuose, ir skatintų augimą. Siekdama sumažinti pernelyg didelę priklausomybę ir padidinti saugumą, Sąjunga yra pasiryžusi stiprinti pasaulines prekybos partnerystes, įvairinti tiekimo grandines ir užsitikrinti prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų ir švarios energijos šaltinių. Šie prioritetai grindžiami horizontaliaisiais įgalinamaisiais veiksniais, t. y. reglamentavimo supaprastinimu, bendrosios rinkos gilinimu, konkurencingumo finansavimu ir santaupų ir investicijų sąjunga, skatinimu ugdyti įgūdžius ir kurti kokybiškas darbo vietas ir geresniu ES politikos koordinavimu. Konkurencingumo kelrodis suderintas su Europos semestru, taip užtikrinant, kad valstybių narių ekonominė politika derėtų su Komisijos strateginiais tikslais ir būtų laikomasi vienodo požiūrio į ekonomikos valdymą, kuriuo visoje Sąjungoje skatinamas tvarus augimas, inovacijos ir atsparumas;

- (8) 2025 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau vykdomas tuo pat metu įgyvendinant EGADP. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visapusiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes šie planai padeda veiksmingai spręsti visus per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Šios konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra aktualios ir pagal Reglamento (ES) 2021/241 21 straipsnį iš dalies pakeistų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų vertinimui;
- (9) 2025 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos apima pagrindinius ekonominės politikos uždavinius, kurie nepakankamai sprendžiami į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtrauktomis priemonėmis, atsižvelgiant į atitinkamus uždavinius, nustatytus 2019–2024 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose;
- (10) 2025 m. birželio 4 d. Komisija paskelbė 2025 m. Lietuvai skirtą šalies ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant atitinkamas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodyti Lietuvai kylantys aktualiausi uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos 2030 m. pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo bei socialinės atskirties mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

Metinės pažangos ataskaitos vertinimas

- (11) [data (OL: kaip datą prašom įrašyti 2025 m. liepos 8 d.)] Taryba Lietuvai rekomendavo tokį didžiausią grynujų išlaidų augimo tempą: 6,1 % 2025 m., 5,2 % 2026 m., 4,8 % 2027 m., 4,5 % 2028 m. ir 4,3 % 2029 m.; tai atitinka didžiausią bendrą augimo tempą, apskaičiuotą atsižvelgiant į 2024 m., t. y. 6,1 % 2025 m., 11,6 % 2026 m., 17,0 % 2027 m., 22,3 % 2028 m. ir 27,5 % 2029 m. 2025 m. balandžio 30 d. Lietuva taip pat pateikė metinę pažangos ataskaitą⁹ apie atitinkamus fiskalinių rezultatų duomenis ir projekcijas ir apie reformų ir investicijų, kuriomis reaguojama į pagrindinius uždavinius, nustatytus šaliai skirtose Europos semestro rekomendacijose, įgyvendinimą. Metinė pažangos ataskaita taip pat atspindi pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį du kartus per metus Lietuvos teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;
- (12) Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir jo padariniai yra egzistencinis iššūkis Europos Sąjungai. Komisija rekomendavo koordinuotai aktyvuoti Stabilumo ir augimo pakto nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą, kad būtų galima remti ES pastangas greitai ir reikšmingai padidinti gynybos išlaidas. 2025 m. kovo 6 d. šį pasiūlymą palankiai įvertino Europos Vadovų Taryba. Gavusi 2025 m. gegužės 2 d. Lietuvos prašymą, [data (OL: kaip datą prašom įrašyti 2025 m. liepos 8 d.)] Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, priėmė rekomendaciją, kuria Lietuvai leidžiama nukrypti nuo rekomenduojamo didžiausio grynujų išlaidų augimo tempo ir jį viršyti¹⁰;

⁹ 2025 m. metinės pažangos ataskaitos pateikiamos https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

¹⁰ Tarybos rekomendacija, kuria Lietuvai leidžiama nukrypti nuo Tarybos pagal Reglamentą (ES) 2024/1263 nustatyto didžiausio grynujų išlaidų augimo tempo (nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos aktyvavimas), OL ... [OL: šioje išnašoje prašom įrašyti dokumente ST 10473/25 išdėstytos Tarybos rekomendacijos nuorodą ir priėmimo datą].

- (13) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis¹¹, Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 0,7 % BVP 2023 m. iki 1,3 % 2024 m., o valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 37,3 % BVP 2023 m. pabaigoje iki 38,2 % 2024 m. pabaigoje. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 10,7 % grynujų išlaidų augimo tempą 2024 m. Metinėje pažangos ataskaitoje Lietuvos įvertintas grynujų išlaidų augimas 2024 m. sudaro 10,5 %. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika¹², apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, buvo skatinamoji (1,6 % BVP);
- (14) remiantis metine pažangos ataskaita, makroekonominės raidos scenarijuje, kuriuo grindžiamos Lietuvos biudžeto projekcijos, numatoma, kad realusis BVP išaugs 2,8 % 2025 m. ir 1,5 % 2026 m., o infliacija pagal SVKI bus 3,3 % 2025 m. ir 2,4 % 2026 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 2,8 % 2025 m. ir 3,1 % 2026 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,6 % 2025 m. ir 1,2 % 2026 m.;

¹¹ Eurostato euro rodikliai, 2025 04 22.

¹² Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones, bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų Sąjungos fondų, pokyčio skirtumas;

- (15) metinėje pažangos ataskaitoje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas padidės iki 2,8 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos padidės iki 42,4 %. Šie pokyčiai atitinka 9,9 % grynujų išlaidų augimą 2025 m. Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas bus 2,3 % BVP. Deficito padidėjimas 2025 m. daugiausia atspindi didėjančias valdžios sektoriaus išlaidas socialinėms išmokoms, viešosioms investicijoms, tarpiniam vartojimui, atlygiui darbuotojams ir palūkanų išlaidas. Pagal Komisijos skaičiavimus, šie pokyčiai atitinka 9,0 % grynujų išlaidų augimą 2025 m. Šias mažesnes nei metinėje pažangos ataskaitoje grynujų išlaidų augimo projekcijas ir skirtumą tarp Komisijos ir Lietuvos numatomo valdžios sektoriaus balanso lemia Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatomos mažesnės valdžios sektoriaus išlaidos tarpiniam vartojimui ir investicijoms. Remiantis Komisijos įvertiniais, 2025 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus skatinamoji (1,7 % BVP). Pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę, valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų padidėti iki 41,2 %. Skolos santykio su BVP padidėjimas 2025 m. daugiausia atspindi biudžeto deficitą, taip pat atsargų ir srautų koregavimus;

- (16) pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatoma, kad Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2025 m., finansuojamos valdžios sektoriaus išlaidos sudarys 1,2 % BVP, palyginti su 0,5 % BVP 2024 m. Išlaidų finansavimas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama suteikia galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Lietuvos valdžios sektoriaus balansui ir skolai;
- (17) valdžios sektoriaus gynybos išlaidos Lietuvoje sudarė 1,8 % BVP 2021 m., 2,1 % 2022 m. ir 2,5 % 2023 m.¹³ Pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatyta, kad gynybos išlaidos sieks 2,8 % BVP 2024 m. ir 3,2 % BVP 2025 m. Tai 1,4 procentinio punkto BVP daugiau nei 2021 m. Lietuvos vertinimu, išlaidos gynybai 2024 m. sudarė 2,8 % BVP, o 2025 m. sudarys 3,3 % BVP. Nacionalinės nukrypti leidžiančios išlygos taikymo laikotarpiu (2025–2028 m.) Lietuvai leidžiama peržiūrėti valdžios sektoriaus išlaidų prioritetus arba padidinti valdžios sektoriaus pajamas, kad nuolat didesnės gynybos išlaidos nekeltų pavojaus fiskaliniam tvarumui vidutinės trukmės laikotarpiu;
- (18) pagal Komisijos 2025 m. pavasario prognozę numatoma, kad Lietuvos grynosios išlaidos 2025 m. padidės 9,0 %. Remiantis Komisijos 2025 m. pavasario prognoze, numatoma, kad 2025 m. grynujų išlaidų augimas Lietuvoje viršys rekomenduojamą didžiausią augimo tempą ir atitinkamas nuokrypis¹⁴ 2025 m. sudarys 1,0 % BVP. Tačiau, remiantis dabartinėmis gynybos išlaidų projekcijomis, numatomas nuokrypis neviršija pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą leidžiamo lankstumo ribų;

¹³ Eurostatas, valdžios sektoriaus išlaidos pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (COFOG). Dėl COFOG ir NATO apibrėžčių metodinių skirtumų COFOG apibrėžtimi pagrįstos išlaidos gali skirtis nuo NATO apibrėžtimi pagrįstų išlaidų.

¹⁴ Nuo 2026 m. šie skaičiai atsispindės kontrolės sąskaitoje, įsteigtoje pagal Reglamento (ES) 2024/1263 22 straipsnį.

- (19) į metinę pažangos ataskaitą neįtrauktos biudžeto projekcijos po 2025 m. Remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, Komisijos 2025 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2026 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 2,3 % BVP. Šie pokyčiai atitinka 5,8 % grynujų išlaidų augimą 2026 m. Remiantis Komisijos įverčiais, numatoma, kad 2026 m. fiskalinė politika, apimanti tiek nacionalinėmis, tiek ES lėšomis finansuojamas išlaidas, bus neutrali. Komisija prognozuoja, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2026 m. pabaigos padidės iki 43,9 %. Skolos santykio su BVP padidėjimas 2026 m. daugiausia atspindi neigiamą valdžios sektoriaus balansą ir atsargų ir srautų koregavimus;

Pagrindiniai politikos uždaviniai

- (20) Lietuvos valdžios sektoriaus išlaidos viešosioms paslaugoms ir socialinei apsaugai tebėra vienos iš mažiausių ES, o tai riboja galimybes laiku ir vienodomis sąlygomis gauti sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir aukštos kokybės viešojo administravimo paslaugas. 2023 m. išlaidos socialinei apsaugai sudarė 14,0 % BVP, t. y. buvo daugiau nei penkiais procentiniais punktais mažesnės už 19,2 % ES vidurkį 2023 m. Be to, socialinės apsaugos išlaidų, visų pirma susijusių su ligos ir negalios politika, efektyvumas atrodo ribotas. 2023 m. ligos ir neįgalumo išmokoms ir priemonėms Lietuva skyrė 3,7 % savo BVP – tai ketvirtas pagal dydį rodiklis ES. Tačiau, nepaisant panašių negalios paplitimo rodiklių (2023 m. 27,4 % visų Lietuvos gyventojų, palyginti su 26,8 % ES, remiantis bendru veiklos apribojimo rodikliu (GALI)), Lietuvos asmenų su negalia skurdo rizikos lygis 2023 m. buvo trečias pagal dydį ES. Kita itin nepakankamai finansuojama sritis yra sveikatos priežiūra: jai skirtas valdžios sektoriaus finansavimas 2023 m. buvo šeštas mažiausias ES (5,3 % BVP, palyginti su 7,4 % ES vidurkiu). Kadangi sveikatos priežiūrai skiriama nepakankamai finansinių išteklių, daug pacientų, visų pirma mažas pajamas gaunančių asmenų grupių, poreikių lieka nepatenkinta, didelę dalį išlaidų reikia padengti savo lėšomis, o sveikatos priežiūros specialistams negebama pasiūlyti konkurencingų atlyginimų ir sąlygų. Bendrosios viešosios paslaugos (pavyzdžiui, valstybės ir savivaldybių administravimo paslaugos) taip pat finansuojamos nepakankamai: joms skirtas finansavimas 2023 m. buvo trečias mažiausias ES (3,4 % BVP, palyginti su 5,9 % ES vidurkiu);

- (21) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos ne vėliau kaip 2026 m. Numatoma, kad jos padės veiksmingai spręsti visus atitinkamose konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Lietuvos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį glaustą laikotarpį labai svarbu užbaigti veiksmingą gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. 2025 m. birželio 4 d. priimtame Komisijos komunikate „Priemonė „NextGenerationEU“. Laikotarpis iki 2026 m.“ paaiškinamas priemonės pabaigoje taikytinas tvarkaraštis ir pateikiamos gairės valstybėms narėms iki 2026 m. rugpjūčio 31 d. užtikrinti kuo didesnę įgyvendinimą, be kita ko, dėl to, kaip toliau racionalizuoti savo gaivinimo ir atsparumo planus, pateikiami pagrindiniai pasirinkimai, į kuriuos reikia atsižvelgti tuos planus peržiūrint, taip pat pabrėžiama, jog svarbu iš anksto vykdyti kruopštų bendrą planavimą, kad 2026 m. būtų pateikti paskutiniai mokėjimo prašymai. Lietuva jau padarė pažangą įgyvendindama reformas ir investicijas, kurios įtrauktos į jos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Siekiant ne vėliau kaip 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimus, būtina, kad Lietuva paspartintų reformų ir investicijų įgyvendinimą spręsdama atitinkamus uždavinius, pavyzdžiui, susijusius su ribotu nacionalinių, regionų ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimu. Kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas.

- (22) Lietuvoje paspartėjo sanglaudos politikos programų, apimančių paramą iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF), „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) ir Sanglaudos fondo, įgyvendinimas. Svarbu ir toliau dėti pastangas, kuriomis siekiama užtikrinti, kad šios programos būtų greitai įgyvendinamos, ir kartu kuo labiau padidinti jų poveikį vietoje. Lietuva jau imasi veiksmų pagal savo sanglaudos politikos programas, kad padidintų konkurencingumą ir augimą, kartu didindama socialinę sanglaudą. Tačiau Lietuva ir toliau susiduria su iššūkiais, be kita ko, susijusiais su konkurencingumo ir ekonominio bei socialinio atsparumo didinimu, regioninių skirtumų mažinimu, skurdo bei socialinės atskirties problemų sprendimu, sveikatos priežiūros, nepalankioje padėtyje esančių grupių integracijos į darbo rinką, taip pat įgūdžių pasiūlos gerinimu, visų pirma atsižvelgiant į tai, kad ji yra prie Sąjungos rytinės sienos. Pagal Reglamento (ES) 2021/1060 18 straipsnį, atliekant sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą Lietuva turi peržiūrėti kiekvieną programą, atsižvelgdama, be kita ko, į 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius. 2025 m. balandžio 1 d. priimtais Komisijos pasiūlymais¹⁵ kiekvienos programos laikotarpio vidurio peržiūros rezultatų vertinimo pateikimo terminas pratęsiamas po 2025 m. kovo 31 d. Jais taip pat suteikiama lankstumo galimybių, kad būtų padedama paspartinti programų įgyvendinimą, ir paskatų valstybėms narėms sanglaudos politikos išteklius paskirstyti penkioms Sąjungos strateginėms prioritetinėms sritims, t. y. strateginių technologijų konkurencingumui, gynybai, būstui, hidrologiniam atsparumui ir energetikos pertvarkai, taip pat investicijoms į įgūdžius prioritetiniuose sektoriuose, kartu ESF+ programose daugiausia dėmesio ir toliau skiriant pažeidžiamiausioje padėtyje esantiems asmenims;

¹⁵ Pasiūlymas dėl EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO, kuriuo dėl konkrečių priemonių strateginiams uždaviniams spręsti atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2021/1058 ir (ES) 2021/1056 (COM(2025) 123 final).

- (23) Europos strateginių technologijų platforma (STEP) suteikia galimybę investuoti į vieną iš pagrindinių ES strateginių prioritetų, stiprinant ES konkurencingumą. STEP parama nukreipiama per 11 esamų ES fondų. Valstybės narės taip pat gali prisidėti prie programos „InvestEU“, pagal kurią remiamos investicijos į prioritetines sritis. Lietuva galėtų optimaliai pasinaudoti šiomis iniciatyvomis ypatingos svarbos technologijų, įskaitant švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas, kūrimui ar gamybai remti;
- (24) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais ES fondais, Lietuva turėtų veiksmingai spręsti likusius uždavinius, susijusius su mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) galimybių gauti finansavimą gerinimu, regionų vystymosi skatinimu, energijos vartojimo efektyvumo didinimu ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo skatinimu, socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros sistemų stiprinimu ir švietimo bei darbo rinkos poreikius atitinkančių įgūdžių skirtumų mažinimu;
- (25) Lietuvos ekonomikos augimą varžo ribojamosios skolinimo sąlygos ir ribotas naudojimasis išorės finansavimu, ir prie šio neigiamo poveikio dar prisideda padidėjusi geopolitinė rizika regione. Lietuvos bankų sektorius yra labai koncentruotas, skolinimosi normos aukštos, o užtikrinimo priemonių reikalavimai griežti. 2024 m. duomenimis, 13,7 % įmonių ir toliau patyrė finansavimo suvaržymų: tai rodo mažas bankų paskolų ir BVP santykis (33,5 %), palyginti su ES vidurkiu (74,5 %). Be to, Lietuvos kapitalo rinkos vis dar nepakankamai išvystytos: joms būdingas ribotas gylys, aktyvumas ir likvidumas. 2024 m. pabaigoje nuosavybės vertybinių popierių rinkos kapitalizacija sudarė 5,9 % BVP, taigi buvo gerokai mažesnė už 69,3 % ES vidurkį, o kalbant apie išorės finansavimą, kuris jau ir taip yra ribotas, įmonės ir toliau kliaujasi bankų tarpininkavimu, o ne pritraukia finansavimą išleidamos akcijas ir obligacijas. Ši priklausomybė nuo tradicinės bankininkystės riboja investavimo galimybes ir mažina investuotojų susidomėjimą. Nepaisant tam tikrų perspektyvų rizikos kapitalo sektoriuje (2023 m. startuoliai pritraukė 292 mln. EUR), privataus kapitalo investicijos ir toliau nesiekia ES standartų;

- (26) dėl planuojamų antrosios pakopos pensijų sistemos pakeitimų didėja rizika, susijusi su tolesne Lietuvos kapitalo rinkų plėtra. Lietuvos socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikė pasiūlymą panaikinti automatinį dalyvių įtraukimą į antrosios pakopos pensijų sistemą ir taip pereiti prie savanoriško kaupimo modelio, taip pat suteikti plačias pasitraukimo galimybes taikant lanksčias sąlygas. Šiuo metu Lietuvos antrosios pakopos fonduose sukaupta apie 9,1 mlrd. EUR (11,6 % BVP) santaupų, iš kurių apie 1 mlrd. EUR investuota nacionalinėje rinkoje. Tikėtina, kad savanoriško kaupimo modelis kartu su kitais politikos veiksmais sumažins santaupų lygį Lietuvoje, o tai galėtų pakenkti kapitalo rinkų plėtrai ir apsunkinti galimybes gauti finansavimą;
- (27) inovacinės veiklos lygis Lietuvoje yra žemas ir pagal įvairius mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) rodiklius atsilieka nuo ES vidurkio. Mokslinių tyrimų ir plėtros (MTP) intensyvumas Lietuvoje (apie 1 % BVP) yra gerokai mažesnis už ES vidurkį (2,25 %), daugiausia dėl mažų verslo investicijų į MTP, kurios 2023 m. sumažėjo iki 0,44 % BVP ir yra tris kartus mažesnės už ES vidurkį. Panašiai ir patentų paraiškų skaičius tebėra tris kartus mažesnis už ES vidurkį. Lietuvos MTP paskatų, įskaitant mokesčių atskaitas ir lengvatinius tarifus, poveikis buvo nedidelis, o MVĮ jomis naudojosi menkai. Visų pirma mažos ir naujai įsteigtos įmonės dažnai nėra pakankamai pelningos, kad galėtų pasinaudoti paskatomis, arba renkasi išvengti administracinės naštos, susijusios su paraiškų teikimu ir atitikties paskatų taikymo reikalavimams įrodymu. Siekiant remti privačiąsias investicijas į MTP, paskatas reikia peržiūrėti ir supaprastinti, kad jos taptų patrauklesnės ir prieinamesnės MVĮ;

- (28) pastarąjį dešimtmetį Lietuvos viešųjų ir privačiųjų bendrų mokslinių publikacijų rodiklis išliko vienas mažiausių ES, o tai rodo silpnus mokslo ir verslo ryšius. Svarbus veiksnys – susiskaidžiusi Lietuvos mokslo bazė: mokslinių tyrimų veikla išsklaidyta po įvairius universitetus ir daug mažų kolegijų, kurioms dažnai trūksta pajėgumo dalyvauti verslo projektuose. Kolegijų reorganizacija vykdoma, tačiau universitetams jungtis ir sutelkti išteklius, kad jie galėtų aktyviau bendradarbiauti vykdydami mokslinių tyrimų veiklą, finansinių paskatų nėra. Tokios paskatos turėtų būti užtikrintos, kad būtų galima optimizuoti universitetų tinklą ir pasiekti pakankamą mokslinės kompetencijos mastą, o tai savo ruožtu palengvintų mokslo ir verslo bendradarbiavimą;
- (29) per pastaruosius kelerius metus labai sumažėjo asmenų, kurie toliau mokosi įgiję vidurinį išsilavinimą, visų pirma tokiose srityse kaip inžinerija ir gamyba, todėl padidėjo įgūdžių spragos. Lietuvos Vyriausybė ėmėsi veiksmų šiai problemai spręsti, tačiau įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis išlieka: 76 % įmonių kaip vieną iš kliūčių ilgalaikėms investicijoms nurodė tinkamos kvalifikacijos darbuotojų trūkumą;

- (30) regioniniai skirtumai Lietuvoje nemažėja ir juos dar labiau didina skirtingos darbo našumo tendencijos. 2014–2024 m. Vilniuje ir kitose didžiųjų miestų teritorijose našumas padidėjo apie 20 %, o atokesnėse apskrityse – tik 7 %, todėl BVP vienam gyventojui, inovacijų ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų užimtumo skirtumai padidėjo. Vilniuje užimtumas aukštųjų technologijų sektoriuje sudarė 10 % viso užimtumo, o kitur – tik 2,7 %. Miestų regionai pritraukia aukštos kvalifikacijos darbo jėgą ir didelės pridėtinės vertės investicijas, o likusioje šalies dalyje veikia daugiausia labai mažos žemo efektyvumo sektorių įmonės, o tai riboja našumo sklaidą ir vietos mokestines pajamas, todėl atokioms savivaldybėms tampa sunku efektyviai teikti kokybiškas sveikatos priežiūros, švietimo ir kitas viešąsias paslaugas. Lietuva turi galimybių gerinti susisiekimą tarp regionų, pritraukti investicijas ir stiprinti savivaldybių bendradarbiavimą. Paaiškėjo, kad tikslinės pramoninės zonos, konkurencingos paskatos ir specializuotos mokymo programos pritraukia užsienio investicijų ir kuria kokybiškas darbo vietas. Savivaldybių bendradarbiavimo teisinės ir institucinės sistemos peržiūra ir regioninių strategijų padarymas aiškesnėmis, savivaldybėms, centrinei valdžiai, švietimo paslaugų teikėjams ir įmonėms tvirčiau bendradarbiaujant, padėtų atnaujinti regionų ekonominę bazę, pritraukti strateginių investuotojų ir pagerinti viešųjų paslaugų teikimą regionuose;

- (31) nepaisant labai išaugusios atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos, Lietuva tebėra priklausoma nuo importuojamos energijos. Nors per kelerius pastaruosius metus padėtis pagerėjo, 2023 m. šalies priklausomybė nuo iškastinio kuro importo siekė 68 % ir buvo didesnė už 58,3 % ES vidurkį. Kalbant apie galutiniam vartojimui skirtą elektros energiją, 2023 m. grynasis importas sudarė 62,4 % – tai antra pagal dydį ši dalis ES. Vis dėlto 2024 m. šalyje papildomai sukurta 1 724 MW naujų elektros energijos gamybos pajėgumų (+ 59,6 %), kuriuose daugiausia naudojama saulės (+ 93 %) ir vėjo (+ 42 %) energija. Todėl elektros energijos tinklas turi būti greitai pritaikytas, kad būtų galima prijungti naujus įrenginius. Nors Lietuva padarė pažangą supaprastindama leidimų išdavimo procedūras, naujos tinklo infrastruktūros, kuri yra būtina tinklo pajėgumui padidinti ir prieigai palengvinti, statyba vis dar trunka gerokai ilgiau nei naujų gamybos ar paklausos pajėgumų kūrimas;
- (32) tris ketvirčius Lietuvos pastatų ūkio sudaro iki 1992 m. pastatyti pastatai – tai lemia mažą energijos vartojimo efektyvumą ir didelį energijos suvartojimą, visų pirma dėl šildymo ir vėsinimo poreikių, kuriems tenka 80 % visos suvartojamos energijos. Nepaisant didelių per pastaruosius kelerius metus įdėtų pastangų, įskaitant energines renovacijas ir fiskalinę paramą namų ūkių išlaidoms už energiją mažinti, energijos nepriteklis Lietuvoje tebėra vienas didžiausių ES: 2024 m. 18 % namų ūkių neišgalėjo pakankamai šildyti savo būstą – tai beveik dvigubai daugiau už 9,2 % ES vidurkį. Taigi Lietuva turi galimybių didinti būstų energijos vartojimo efektyvumą, o tai galėtų sumažinti pirminės energijos suvartojimą ir energijos nepriteklį. Pastaruoju metu Lietuva dėjo pastangas, kad sumažintų iškastiniam kurui taikomas akcizų lengvatas, padidintų akcizus gazoliams, akmens anglims, koksui ir lignitui, nustatytų akcizus šildymui skirtoms durpėms ir įtrauktų į energiniams produktams taikomų akcizų tarifus anglies dioksido komponentą. Nepaisant to, subsidijos iškastiniam kurui vis dar didelės ir iki 2030 m. jų laipsniškai panaikinti neplanuojama. Visų pirma pirmenybė galėtų būti teikiama subsidijų iškastiniam kurui, kuriomis nei tikslingai reaguojama į energijos nepriteklį, nei sprendžiamos realios energetinio saugumo problemos, ir kurios trukdo elektrifikacijai ir nėra itin svarbios pramonės konkurencingumui, laipsniškam panaikinimui. Lietuvoje tokios subsidijos iškastiniam kurui kaip lengvatinis akcizas gamtinėms dujoms, naudojamoms įmonių ir namų ūkių šildymo reikmėms, ir lengvatinis pridėtinės vertės mokesčio tarifas gyvenamųjų patalpų šildymui yra ekonomiškai neefektyvios, lemia tolesnę priklausomybę nuo iškastinio kuro ir neskatina elektrifikacijos gyvenamųjų namų sektoriuje;

- (33) Lietuvai nuolat kyla iššūkių, susijusių su perėjimu prie žiedinės ekonomikos. 2023 m. žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis buvo tik 3,9 %, t. y. tris kartus mažesnis už ES vidurkį (11,8 %) ir vienas iš penkių mažiausių rodiklių ES. Nors Lietuva yra labai priklausoma nuo importuojamų žaliavų, jų šaltiniai yra palyginti diversifikuoti. Vis dėlto, nepaisant per pastarąjį dešimtmetį padarytos pastebimos pažangos, šalies žaliavų naudojimo rodiklis (22,7 tonos vienam asmeniui) yra gerokai didesnis už ES vidurkį (14 tonų vienam asmeniui), o pramonės gamybos išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis yra maždaug trečdaliu didesnis už ES vidurkį (360 g/EUR, palyginti su 270 g/EUR CO₂ ekvivalento). Todėl vertėtų pereiti prie žiedinio modelio, pagal kurį ištekliai naudojami efektyviau;
- (34) Lietuvos senų ir taršių automobilių parkas tebėra vienas iš pagrindinių veiksnių, prisidedančių prie didelio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ir trukdančių laikytis oro taršos mažinimo tikslų. 2023 m. 77,1 % privačių automobilių buvo senesni nei 10 metų, taigi automobilių parkas yra vienas seniausių ES. Be to, tik 8,2 % 2023 m. naujai įregistruotų transporto priemonių buvo varomos baterijomis, palyginti su 14,5 % ES vidurkiu, o tai rodo, kad prie visai netaišaus transporto pereinama lėtai. Lietuvoje iškastiniu kuru varomo transporto mokesčiai taip pat yra vieni mažiausių ES ir ji yra viena iš nedaugelio šalių, kuriose netaikomas metinis automobilių taršos mokestis. Tokio mokesčio nebuvimas kartu su lėtai plėtojama viešąja įkrovimo infrastruktūra silpnina paskatas pereiti prie tvaresnio mažataršio transporto. Tuo tarpu viešasis transportas tebėra prastai koordinuojamas ir nepatrauklus tiek paslaugų teikėjams, tiek keleiviams, ir juo naudojamas mažiausiai iš visų ES šalių: 2022 m. 92,9 % keleivių kelionių buvo vykdoma automobiliais. Savivaldybėms daugiausia palikta savo transporto sistemas kurti pačioms, todėl jos plėtojamos netolygiai, trūksta jungčių tarp savivaldybių ir su kitų rūšių transportu, kelionių planavimo ir kitų esminių keleiviams skirtų paslaugų;

- (35) Lietuvos sveikatos priežiūros sistemai būdingas aukštas sveikatos priežiūros ir prevencijos priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygis ir už ES vidurkį trumpesnė vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Šalies sveikatos priežiūros rezultatai taip pat rodo už ES vidurkį didesnį darbingo amžiaus gyventojų mirtingumą, o didelei daliai gyventojų kyla sunkumų norint pasinaudoti kokybiškomis medicinos paslaugomis. Tai susiję su ribotu profilaktinės ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugų spektru. Palyginti su kitomis ES šalimis, Lietuvos viešųjų išlaidų sveikatos priežiūrai dalis yra mažesnė, todėl asmenims, kurie didelę dalį sveikatos priežiūros išlaidų padengia savo lėšomis, tenka neproporcinga finansinė našta ir atitinkamai didėja socialiniai ir ekonominiai sveikatos rezultatų skirtumai. Be to, šalies sveikatos priežiūros sistemai trūksta sveikatos priežiūros darbuotojų, visų pirma kaimo vietovėse, kur sveikatos priežiūros paslaugų teikimui daro poveikį medicinos dykros ir slaugos darbuotojų senėjimas. Lietuvai galėtų būti naudingi: i) veiksmai, kuriais siekiama pritraukti daugiau sveikatos priežiūros darbuotojų, kad jie būtų prieinamesni, ir ii) investicijos, kuriomis gerinamos galimybės naudotis pirminės ir profilaktinės sveikatos priežiūros paslaugomis;
- (36) Lietuvos bendrojo ugdymo sistema susiduria su nuolatiniais iššūkiais, įskaitant miesto ir kaimo vietovių mokinių rezultatų skirtumus. Švietimo kokybę ir efektyvumą užtikrinti trukdo mokytojų trūkumas, kurį dar labiau paaštrina darbo jėgos senėjimas. 2022 m. beveik 40 % bendrojo ugdymo mokytojų buvo 55 metų ar vyresni – tai didžiausia dalis ES. Mokytojo profesija tebėra mažai patraukli ir dėl nepakankamo darbo užmokesčio ir ankstesnės profesinės patirties pripažinimo trūkumo. Padidinus pradedančiųjų mokytojų darbo užmokestį ir sumažinus miesto ir kaimo vietovių išsilavinimo atotrūkį būtų galima pritraukti ir išlaikyti daugiau mokytojų. Tačiau maža profesinio rengimo ir mokymo ir aukštojo mokslo atitiktis darbo rinkos poreikiams, taip pat fragmentacija įgūdžių prognozavimo srityje prisideda prie įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties darbo rinkoje. 76 % įmonių, dalyvavusių 2024 m. Europos investicijų banko investicijų tyrime, įvardijo, kad ilgalaikė kliūtis investicijoms yra kvalifikuotų darbuotojų trūkumas;

- (37) iš to, kad tam tikruose sektoriuose, pavyzdžiui, sveikatos, viešojo administravimo, transporto ir finansų, tam tikras nuolatinis nedarbas egzistuoja kartu su darbo jėgos trūkumu, taip pat galima spręsti, kad dabartinė perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo sistema veikia nepakankamai gerai. Siekiant spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir darbuotojų trūkumo problemas, būtina stiprinti suaugusiųjų, be kita ko, bedarbių, žemos kvalifikacijos asmenų ir kitų pažeidžiamų grupių, švietimą, o žaliųjų įgūdžių ugdymas padeda vykdyti Lietuvos žaliąją pertvarką. Be to, 2023 m. valstybės priemonėmis, kuriomis padedama susirasti darbą, (aktyvios darbo rinkos politikos priemonėmis) pasinaudojo mažiau nei 5 % užimtumo tarnyboje registruotų asmenų. Ši dalis Lietuvoje jau daugelį metų yra nedidelė, kaip teigiama, taip pat ir dėl mažo bedarbių, ypač nepalankioje padėtyje esančių asmenų, naudojimosi šiomis priemonėmis. Geriau pritaikius siūlomą paramą individualiems poreikiams ir taikant kitas dalyvavimo paskatas būtų galima padidinti bedarbių, kuriems skirtos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, dalį;

(38) pajamų nelygybė ir skurdas Lietuvoje tebėra dideli. Bendrosios pajamos Lietuvoje yra vienos iš netolygiausiai pasiskirsčiusių ES, o dabartinės mokesčių ir išmokų sistemos veiksmingumas mažinant pajamų nelygybę ir skurdą atsilieka nuo ES vidurkio. Todėl 2024 m. pajamų nelygybė atskaičius mokesčius ir išmokas išliko viena didžiausių ES, o daugiau nei penktadalis Lietuvos gyventojų gyvena žemiau skurdo rizikos ribos. Ypač sunki pažeidžiamų grupių, pavyzdžiui, bedarbių, asmenų su negalia ir vyresnio amžiaus (vyresnių nei 65 metų) asmenų padėtis. Nepaisant to, kad pensijų adekvatumas pagerėjo, vyresnio amžiaus žmonės, ypač moterys, ir toliau susiduria su didele skurdo rizika. Senatvės sulaukusių vyrų ir moterų skurdo lygis 2024 m. labai skyrėsi – moterų skurdo rizikos lygis buvo gerokai didesnis nei vyrų. Asmenų su negalia skurdo rizikos lygis yra vienas iš aukščiausių (38,2 %, palyginti su 20,7 % ES vidurkiu) ir atspindi žemą jų užimtumo lygį: asmenų su negalia užimtumo atotrūkis Lietuvoje yra vienas iš didžiausių ES. Problemą dar paaštrina mažas neįgalumo išmokų adekvatumas. Be to, socialinio būsto sektorius tebėra nepakankamai išplėtotas: socialinio būsto žmonės laukia vidutiniškai nuo penkerių iki šešerių metų. Šių problemų sprendimas taip pat padėtų remti aukštynkryptę socialinę konvergenciją, kaip matyti iš Komisijos tarnybų atliktos socialinės konvergencijos sistemos antrojo etapo šalių analizės¹⁶;

¹⁶ [SWD\(2025\)95 – Second-stage country analysis on social convergence in line with the Social Convergence Framework \(SCF\)](#), 2025 m.

- (39) atsižvelgdama į glaudžias euro zonos valstybių narių ekonomikos tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2025 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų 2025 m. rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Lietuvai skirtos 2, 3, 4 ir 6 rekomendacijos padeda įgyvendinti 2025 m. rekomendacijoje išdėstytą pirmą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl konkurencingumo, 3, 4, 5 ir 6 rekomendacijos padeda įgyvendinti antrą euro zonai skirtą rekomendaciją dėl atsparumo, o 1 ir 5 rekomendacijos padeda įgyvendinti trečią euro zonai skirtą rekomendaciją dėl makroekonominio ir finansinio stabilumo,

REKOMENDUOJA Lietuvai 2025 m. ir 2026 m. imtis šių veiksmų:

1. Didinti bendras išlaidas gynybai bei saugumui ir stiprinti pasirengimą, kartu užtikrinant skolos tvarumą laikantis 2025 m. kovo 6 d. Europos Vadovų Tarybos išvadų. Laikytis [data (OL: kaip datą prašom įrašyti 2025 m. liepos 8 d.)] Tarybos rekomenduoto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo ir kartu pasinaudoti galimybe pagal nacionalinę nukrypti leidžiančią išlygą didinti gynybos išlaidas. Teikti pakankamą sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir bendrųjų viešųjų paslaugų finansavimą. Gerinti mokesčių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui.
2. Atsižvelgiant į reformų ir investicijų užbaigimo tinkamu laiku terminus, taikomus pagal Reglamentą (ES) 2021/241, paspartinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Paspartinti sanglaudos politikos programų (ERPF, TPF, ESF+, Sanglaudos fondo) įgyvendinimą, pasinaudojant, kai tinkama, laikotarpio vidurio peržiūros teikiamomis galimybėmis. Optimaliai pasinaudoti ES priemonėmis, įskaitant programos „InvestEU“ ir Europos strateginių technologijų platformos teikiamas galimybes, siekiant padidinti konkurencingumą.
3. Pagerinti mažųjų ir vidutinių įmonių galimybes gauti finansavimą, be kita ko, skatinant konkurenciją finansinių paslaugų srityje ir dalyvavimą finansų rinkose, palengvinant santaupų panaudojimą investicijoms. Sudaryti palankesnes sąlygas investuoti į MTP ir remti inovacinį pajėgumą, be kita ko, peržiūrint ir racionalizuojant esamas MTP skirtas mokesčių paskatas, stiprinant aukštojo mokslo institucijų ir mokslinių tyrimų institutų institucinius ir struktūrinius gebėjimus, visų pirma tobulinant universitetų tinklą, kad būtų skatinami verslo ir mokslo ryšiai, ir suteikiant paskatų įgijus vidurinę išsilavinimą rinktis gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) studijas. Mažinti regioninius skirtumus tobulinant teisinę ir institucinę sistemą, kad būtų skatinamas savivaldybių bendradarbiavimas ir vietos klasterių plėtra siekiant pritraukti investicijų į regionus, ir gerinti viešųjų paslaugų teikimą, įskaitant viešojo transporto maršrutų ir rūšių koordinavimą.

4. Toliau mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir importuojamos energijos ir užtikrinti pakankamą elektros energijos tinklo pajėgumą ir prieigą prie jo siekiant išlaikyti greitą atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo tempą. Didinti pastatų energijos vartojimo efektyvumą, kad sumažėtų energijos nepritekliai, ir toliau imtis veiksmų siekiant laipsniškai panaikinti netikslines subsidijas iškastiniam kurui, visų pirma skirtas šildymo reikmėms. Didinti išteklių našumą, kad būtų daroma pažanga kuriant žiedinę ekonomiką, daugiausia dėmesio skiriant efektyviam išteklių naudojimui ir pramonės gamybos pertvarkai bei jos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui. Didinti viešojo ir darniojo transporto naudojimą.
5. Didinti sveikatos priežiūros sistemos atsparumą ir gerinti sveikatos rezultatus gerinant prieigą prie pirminės ir profilaktinės sveikatos priežiūros paslaugų ir didinant sveikatos priežiūros darbuotojų prieinamumą. Spręsti pajamų nelygybės, skurdo ir socialinės atskirties problemas didinant socialinės apsaugos sistemos aprėptį, adekvatumą ir veiksmingumą, gerinant mokesčių sistemos struktūrą, gerinant galimybes gauti socialinį būstą ir tokio būsto kokybę, didinant senatvės pensijų adekvatumą ir kartu išlaikant pensijų sistemos tvarumą.
6. Gerinti bendrojo ugdymo sistemos kokybę, teisingumą ir efektyvumą, visų pirma šalinant pasiekimų atotrūkį tarp miesto ir kaimo vietovių ir kartu didinant mokytojo profesijos patrauklumą, kad būtų sprendžiamos nuolatinio darbo jėgos trūkumo ir jos senėjimo problemos. Spręsti įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties problemą didinant aukštojo išsilavinimo atitiktį darbo rinkos poreikiams, skatinant įgyti žaliųjų įgūdžių, gerinant suaugusiųjų, be kita ko, bedarbių, žemos kvalifikacijos asmenų ir kitų pažeidžiamoms grupėms priklausančių asmenų, švietimą ir didinant aktyvios darbo rinkos politikos aprėptį, be kita ko, naudojantis geresnėmis dalyvavimo paskatomis.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė